

O slobode

■ Pojem slobody sa v našom verejnom živote začal skloňovať najmä po nežnej revolúcii. Treba povedať, že oprávnené. Dovtedajší režim v Československu sa totiž snažil do veľkej miery ovládať myslenie občanov. Vnucoval im, čo bolo podľa neho dobré, a zakazoval, čo jeho ideológii nevyhovovalo. Slovo sloboda síce zo slovníka vládnej strany úplne nezmizlo, mohlo sa však používať len v príliš oklieštenom význame.

Žiaľ, zdá sa, že „ovocie“ tohto štyridsaťročného pôsobenia na našu spoločnosť zbierame dodnes. Odráža sa v tom, ako si slobodu vysvetľujeme a najmä ako ju žijeme. Ľudia s najjednoduchším myslením si ju zamieňajú so svojvôľou. Mnohí z nás ju chápu tak, že nemusia byť nikomu podriadení. Môžu si hovoriť a myslieť, čo chcú, žiaľ, aj vtedy, keď sú ich postoje na míle vzdialené od toho, čomu hovoríme zdravý úsudok. Naše ego stojí predsa nad všetkým, aj nad zdravým rozumom.

Princíp fungovania ľudskej slobody nachádzame už v starovekých biblických textoch. Podľa legendy o stvorení sveta a ľudstva sme do vienka popri slobodnej vôli dostali aj rozum. A práve on, rozum, tento dôležitý dar, je pri uplatňovaní slobody nepostrádateľný. Skutočná sloboda je totiž zviazaná so zodpovednosťou za vlastné konanie.

Túto myšlienku v jednom zo svojich prejavov zdôraznil pápež František pri nedávnej návšteve Slovenska. Použil pritom vymyslený príbeh o veľkom inkvizítovi, ktorý pochádza z pera fenomenálneho ruského spisovateľa a mysliteľa Dostojevského. Hoci Františkove slová v bratislavskom dome boli v prvom rade adresované prítomným kňazom a rehoľníkom, ich platnosť je všeobecná. Ale podme k podstate príbehu.

Keď sa Kristus vrátil na zem, uväznili ho a inkvizítor voči nemu vzniesol žalobu za to, že dal ľudskej slobode príliš veľkú dôležitosť. Veď ľudia „vo svojej prostoduchosti a vrozenom rozvratníctve“ nikdy prisľub slobody nepochopia! Ba čo viac, boja sa ho! Veď pre človeka a ľudskú spoločnosť nikdy nebolo nič neznesiteľnejšie. A sudca ešte prítvrdzuje: ľudia sú predsa vždy pripravení vymeniť svoju slobodu za pohodlnejšie otroctvo, podriadenie sa niekomu, kto za nich rozhodne a dá im za to chlieb a nejaké istoty. Ježišovi vyčíta, že sa nestal cisárom. Mohol tak zlomiť svedomie ľudí a pokoj nastoliť silou. Namiesto toho uprednostnil ľudskú slobodu, hoci ľudstvo žiadalo len „chlieb a niečo k tomu“.

František vzápätí poukázal na to, ako sa mnohí z nás z pohodlnosti a z túžby po falošnom pokoji bez problémov nechávajú len tak vliecť životom. Robíme to, o čom druhí rozhodujú za nás. Je to totiž jednoduchšie a pohodlnejšie. Len „opakujeme minulosť, bez srdca, bez rizika volby“.

Je dôležité, aby sme popri slobodnej vôli dokázali uplatňovať aj darovaný rozum. Aby sme pri riešení konkrétnych situácií uvažovali, kládli si otázky a v určitých momentoch boli schopní

spochybniť svoje predstavy, ktoré vôbec nemusia byť naše vlastné. Nepoužívanie rozumu totiž vyhovuje autoritárskym politickým stranám a ich vodcom, ktorí majú vlastné ciele, no v ľuďoch sa snažia vzbudiť dojem, že majú všetko pod kontrolou. Ak sa takáto mašinéria raz dostane k moci a začne obmedzovať slobodu v štáte, vtedy je veľmi ťažké vzdorovať.

Pápež zároveň spomenul ďalší rozmer slobody, a to je sloboda od samého seba – od vlastného egoizmu a od škodlivých túžob. Poznamenáva, že najväčšiu neslobodu si človek aj tak vytvára sám. Výhradným uplatňovaním vlastnej vôle sa dostáva do stavu vnútorného otroctva. Pandémia nás naučila, aké je ľahké myslieť len na seba. Ako povýšiť individualizmus nad empatiu a spoločný záujem. Sebecká sloboda však nie je opravdivou slobodou. Áno, rozhodujeme sa slobodne. Robme však rozhodnutia empatické, nie sebecké. Nespájajme svoje práva len s vlastnými záujmami, prípadne so záujmami našich najbližších. Pápež František nám často dáva do pozornosti, koľko trpiacich, chorých a biednych ľudí, ktorí sú v oveľa horšej situácii ako my, čaká na našu pomoc. „Sloboda brata a sestry je aj našou slobodou, lebo naša sloboda nie je úplnou bez neho a bez nej... Cítiť sa za niekoho zodpovedný dáva životu chuť a umožňuje objaviť, že to, čo dávame, je v skutočnosti darom pre nás samých.“

V tomto texte som použil viacero myšlienok, ktoré nedávno zazneli z Františkových úst. Jeho slová vypovedané počas septembrovej návštevy našej krajiny ma znova presvedčili o neobyčajnej charizme a vnútornej slobode tejto osobnosti. Bodaj by vo svete, ale aj u nás na Slovensku bolo čím viac podobných lídrov, ktorým by osud ľudstva a sveta ležal na srdci tak ako jemu.

Martin Lokša

Príhovor starostu

■ Vážení spoluobčania, na základe množstva vašich otázok mi dovoľte, aby som v príhovore tohto vydania našich Noviniek spod Hradiska zhrnul informácie o cestných komunikáciách na území našej obce.

V katastri Nemeckej sa nachádzajú cestné komunikácie, ktoré sú podľa dopravného významu, určenia a technického vybavenia rozdelené nasledovne:

- cesta 1. triedy I/66 (hlavná cesta), ktorú spravuje Slovenská správa ciest,
- cesta 3. triedy III/2379 (od motorestu cez našu obec až po križovatku pri Kolibe u starej matere – Hronská ulica, Ulica Sama Chalupku a Ulica Janka Kráľa), ktorú spravuje Banskobystrická regionálna správa ciest,
- cesta 3. triedy III/2371 (od hydrocentrály po železničnú stanicu Dubová), spravuje takisto Banskobystrická regionálna správa ciest,
- miestne komunikácie, teda všetky cestné komunikácie na území našej obce okrem ciest I. a III. triedy: miestne a účelové komunikácie, chodníky a verejné priestranstvá v celkovej dĺžke 17 059 m.

Všetky miestne komunikácie sú zapísané v *Pasporte miestnych komunikácií na území obce Nemecká*, ktorý bol aktualizovaný v septembri 2020 a je k dispozícii na nahliadnutie na obecnom

úrade. V zmysle platných právnych predpisov obec v oblasti pozemných komunikácií vystupuje ako vlastník, cestný správny orgán a správca miestnych komunikácií. Takmer všetky pozemky pod nimi sú vo vlastníctve obce. Výnimku tvorí časť pozemku na Ulici odbojárov (vo vlastníctve fyzickej osoby), časť ulice Za štadiónom (vo vlastníctve SR v správe Lesov SR, š. p.) a cesta do Svinaričky (vo vlastníctve viacerých fyzických osôb). O údržbu a správu miestnych komunikácií sa stará obec. Pri rekonštrukciách preto zohľadňujeme ich význam a využitie. Je potrebné zdôrazniť, že komplexné opravy ucelených úsekov budú realizované len na cestách, na ktorých sa v blízkej budúcnosti nepredpokladajú stavebné práce, čiže tam, kde máme vybudovanú obecnú kanalizáciu. V ostatných častiach obce bude zatiaľ naďalej realizovaná len oprava výtlkov. Uvedomujem si nevyhovujúci stav našich ciest, no ich každoročné opravy uskutočňujeme podľa finančných možností.

Pre veľkú dĺžku našich miestnych komunikácií (spolu približne 17 km) sa o zimnú údržbu s využitím obecného traktora starajú zamestnanci obecného úradu, ako aj externá firma. Čas potrebný na odhrňanie snehu a posyp veľakrát predlžujú aj samotní občania našej obce, a to najmä svojou nedisciplinovanosťou pri parkovaní svojich vozidiel na okraji ciest. Preto touto cestou znovu vyzývam obyvateľov našej obce, aby pri parkovaní vozidla počas celého roka mali vždy na mysli údržbu komunikácií, ale aj pravidelné vyvážanie komunálneho odpadu, dostupnosť zásahových vozidiel lekárskej pohotovosti a hasičov a aby zároveň nezabúdali na ohľaduplnosť voči svojim susedom.

Branislav Čižmárik

Zasadnutia obecného zastupiteľstva v skratke

■ **Obecné zastupiteľstvo obce Nemecká (OZ) zasadalo v období mesiacov september a október spolu dvakrát. Mimoriadne zasadnutie sa konalo 2. septembra, riadne zasadnutie 23. septembra.**

Na **mimoriadnom zasadnutí OZ schválilo** predĺženie platnosti strategického rozvojového dokumentu pod názvom *Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Mikroregiónu Chopok juh na roky 2015 – 2020*. Platnosť dokumentu bola predĺžená v súlade s jeho obsahom a cieľmi, a to do času vypracovania nového programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja, najneskôr však do konca roku 2025.

Starosta obce informoval:

- o prebiehajúcej oprave kanalizácie v zadnom trakte základnej školy v dôsledku poruchy kanalizačného potrubia,
- o realizácii spevnených plôch pred potravinami Môj obchod (pobočka potravín Fresh) v miestnej časti Dubová a popri príjazdovej komunikácii pri dome služieb,
- o projekte rekonštrukcie miestnej komunikácie na Ulici SNP vypracovanom miestnou akčnou skupinou, ktorej členom je aj obec Nemecká.

Na **riadnom zasadnutí starosta obce poslancov OZ informoval:**

- o novom kolegovi Marekovi Lokšovi, ktorý nastúpil ako zamestnanec obecného úradu od septembra 2021,
- o novom prevádzkovateľovi čističky odpadových vôd, ktorý prostredníctvom revízie zistil určité nedostatky, ktoré si vyžadujú úpravy a servisné zásahy podľa jeho pokynov,
- o ukončení prác na kanalizačnom potrubí v základnej škole,

- o dodaní nakladača s mechanickou rukou (drapákom) na obecný traktor, ktorý bude slúžiť hlavne potrebám odpadového hospodárstva, kompostárne, ako aj na iné činnosti, napr. pri výkopových prácach,
- o rekonštrukcii elektroinštalácie v kanceláriách obecného úradu z dôvodu nevyhovujúceho stavu z hľadiska bezpečnosti a funkčnosti, ako aj o súvisiacich drobných stavebných prácach,
- o začatí prác firmy p. Bartoša na spevnených plochách spojených s výstavbou parkovacích miest, rozšírením komunikácie k ambulancii všeobecného lekára a preložením zastávky od domu služieb na pôvodné miesto v miestnej časti Dubová v súlade s dopravným pasportom,
- o vypracovaní ponuky na výmenu okien v bývalej „dolnej škole“ v miestnej časti Zámotie,
- o dokončení wifi zón vo vybraných častiach obce,
- o ukončení verejného obstarávania na cestu na Ulici SNP, o podaní žiadosti na miestnu akčnú skupinu a o čakaní na schválenie finančných prostriedkov,
- o nedostatkoch na multifunkčnom ihrisku v súvislosti s revíznymi nedostatkami (poškodenie zachytávajúcích sietí a sietí na bránach, chýbajúce úchytky a krytky na ostrých hliníkových hranách mantinelov) a o ďalšom používaní ihriska po odstránení nedostatkov,
- o vyhlásení prieskumu trhu na zistenie predbežnej hodnoty zákazky k rekonštrukcii kultúrneho domu, ktoré je potrebné na vyhlásenie verejného obstarávania na realizátora tejto investičnej akcie,
- o oprave plota na cintoríne v Zámostí v termíne do sviatku Všetkých svätých,
- o končiacej sa zmluve na odvoz komunálneho odpadu a o potrebe nového verejného obstarávania na túto službu pre obec,

- o liste od slovenskej veľvyslankyne v Grécku a od zástupcov gréckej obce Kalavryta v súvislosti s ponukou na spoluprácu a o konkrétnom termíne podpísania zmluvy o nadviazaní spolupráce priamo v Grécku v dňoch 5. – 7. októbra 2021.

Poslanci OZ **schválili**:

- Všeobecne záväzné nariadenie (VZN) č. 3/2021 o určení výšky príspevku na čiastočnú úhradu nákladov na činnosť školy a školského zariadenia,
- poskytnutie finančného príspevku v zmysle VZN č. 2/2020 na podporu rozvoja nadaných a talentovaných detí a žiakov vo výške 1 000 € pre Adama Haľaka, bytom ŠKN 765/15, Nemecká,
- zmenu rozpočtu rozpočtovým opatrením č. 3/2021, ktorým sa zvýšia celkové príjmy aj celkové výdavky o 5 573 €,
- uskutočnenie pracovnej cesty do gréckeho mesta Kalavryta pre dve osoby s cieľom prípravy a uzatvorenia zmluvy o spolupráci.

OZ ďalej **zobralo na vedomie**:

- že v súlade s § 4 VZN č. 2/2020 o poskytovaní finančného príspevku na vzdelávanie a pre mladé talenty bol v školskom

- roku 2021/2022 poskytnutý prostredníctvom ZŠ s MŠ Nemecká jednorazový finančný príspevok pri nástupe dieťaťa na povinnú školskú dochádzku 17 deťom spolu vo výške 510 €,
- správu nezávislého audítora z overenia individuálnej a konsolidovanej ročnej účtovnej závierky k 31. decembru 2020,
- žiadosť Pasienkovo urbárskeho pozemkového spoločenstva Dubová o prenájom obecných priestorov v dome služieb v Dubovej.

OZ **poverilo starostu obce** prípravou a uzatvorením zmluvy o spolupráci medzi obcou Nemecká a gréckym mestom Kalavryta. Ďalej mu **odporučilo** vyzvať žiadateľa, ktorým je Nemocnica s poliklinikou Brezno, n. o., na podanie riadnej žiadosti o poskytnutie dotácie z rozpočtu obce v súlade s VZN obce Nemecká č. 4/2019 o podmienkach poskytovania dotácie z rozpočtu obce.

OZ **poverilo obecný úrad** prípravou podkladov pre zverejnenie zámeru prenájom obecných priestorov v dome služieb v miestnej časti Dubová.

Ján Turčan, poslanec obecného zastupiteľstva

Obojstranná zastávka v „starej“ Dubovej

Iste si už mnohí naši občania všimli, že verejný priestor pred domom služieb v Dubovej sa zmenil, a to nie málo. Asi najväčšou zmenou bolo zrušenie starej autobusovej zastávky, ktorá stála pred potravinami Môj obchod (bývalý Fresh). Možno si kladiete otázku, čo obec k tomuto kroku viedlo. Výzva na premiestnenie zastávky prišla od Dopravného inšpektorátu Brezno, a to z dôvodu vzniku nebezpečných dopravných situácií a výskytu dopravných nehôd. Na príčine je hlavne blízka neprehľadná zákruta, ale aj autá vychádzajúce a vychádzajúce od obchodu s potravinami a od ambulancií všeobecného lekára a veterinárnej lekárky.

Predstavitelia obce sa po dôkladnom zvážení rozhodli starú autobusovú zastávku demontovať a posunúť zhruba o 30 metrov v smere na Nemeckú, teda tam, kde stála predtým. Na tomto

mieste, ktoré je zaznačené aj v dopravnom pasporte obce, bola umiestnená nová presklená zastávka. Nachádza sa oproti nástupnému miestu v smere na Banskú Bystricu. Posunutím zastávky na pôvodné miesto sa zároveň otvoril priestor pre vybudovanie parkovacích miest pred predajňou potravín a v ďalšej etape prác sa rozšírila aj príjazdová cesta k domu služieb. Touto stavebnou úpravou sa zlepšila dopravná dostupnosť ambulancií všeobecného lekára a veterinárnej lekárky a vznikli tu bezproblémové parkovacie miesta.

Každý verejný objekt v obci má slúžiť všetkým občanom. Zostáva dúfať, že aj nová autobusová zastávka bude slúžiť dobre. Netreba si ju však pliesť s terasou pohostinstva alebo so staničným bufetom, ako to bolo v minulosti, keď nám v nej vysedávali skupinky konzumujúce alkoholické nápoje. Nechajme zastávku slúžiť účelu, na ktorý je určená.

Návšteva v gréckej Kalavryte

V novembri 2020 vedenie našej obce oslovila veľvyslankyňa Slovenskej republiky v Aténach Iveta Hricová. Dôvodom bol návrh na nadviazanie partnerstva s gréckou obcou Kalavryta, ktorú pani veľvyslankyňa osobne navštívila. Pri svojej aktivite vychádzala z historických súvislostí, ktoré Kalavrytu spájajú s našou obcou, pričom poukázala na potenciál pre budúcu spoluprácu vo viacerých oblastiach. Výsledkom jej osobnej snahy a práce celého kolektívu ambasády bolo prvé osobné stretnutie predstaviteľov oboch obcí, ktoré sa uskutočnilo 6. októbra 2021 v Kalavryte. Za obec Nemecká sa na stretnutí zúčastnili starosta Branislav Čižmárik a vedúca obecného úradu Ing. Alexandra Barlová.

V obci Kalavryta došlo v decembri 1943 k jednému z najväčších zločinov nacistických okupačných síl v Európe. Počas tohto čierneho dňa bola na vrchu Kappi vyvraždená takmer celá mužská populácia obce, všetci muži od 14 rokov. Ženy a deti nacistickí okupanti zatvorili v miestnej škole, ktorú následne podpálili. Obyvateľom odsúdeným na upálenie zaživa sa, našťastie, z horiacej budovy podarilo uniknúť, aby si svojich vyvraždených synov, otcov a bratov z popraviska odtiahli späť do vypálenej obce. Po tomto hroznom počine, ktorý história označila ako najväčšie nacistické zverstvo v Grécku, zostali v obci len ženy-matky s malými deťmi, ktoré celé mesto vystavali

HELÉNSKA REPUBLIKA
OBEC KALAVRYTA
KANCELÁRIA PRIMÁTORA

Kalavryta, 9. 9. 2021

Branislav Čižmárik
Starosta Obce Nemecká
Slovenská republika

Vážený pán starosta,

Dovoľte mi, aby som Vám na začiatku odovzdal srdečný pozdrav a poďakovanie členov Obecného zastupiteľstva obce Kalavryta, za Váš mimoriadny záujem o partnerské prepojenie oboch našich historických oblastí.

Obec Kalavryta už prišlo k jednomyseľnému rozhodnutiu zastupiteľstva pod číslom 61/2021 vo veci schválenia návrhu na partnerstvo medzi obcami Kalavryta a Nemecká. V tejto súvislosti som bol splnomocnený ku všetkým potrebným krokom.

V rámci spomínaného rozhodnutia Obecného zastupiteľstva a s cieľom prediskutovať všetky aspekty partnerstva medzi Kalavrytou a Nemeckou, mám tú česť pozvať Vás a Vašich spolupracovníkov na pracovné stretnutie v Kalavryte v termíne, ktorý si určíte, po 22. 9. 2021.

Ako už určite viete, v decembri 1943 sa v obci Kalavryta uskutočnil jeden z najväčších zločinov nacistických okupačných síl v celej Európe za čias druhej svetovej vojny, popravením všetkých obyvateľov obce mužského rodu na vrchu Kappi. Holokaust Kalavryta bol zaznamenaný ako najväčšie nacistické zverstvo v Grécku. náš dlh voči našim mŕtvym hrdinom je trvalý, nadčasový a neodopriteľný.

Partnerstvo medzi Kalavrytou a Nemeckou je súčasťou potreby prepojenia týchto dvoch ťažko skúšaných oblastí, rozvoja spolupráce zameranej na zachovanie historickej pamäte, podpory kultúrnych, spoločenských a vzdelávacích vzťahov a zdôraznenia spoločných charakteristík, ktoré spájajú minulosť a súčasnosť našich miest a výmeny skúseností v oblasti prevádzky a činnosti samosprávy.

S týmito myšlienkami Vám opätovne posielam srdečné pozdravy s istotou, že čoskoro budeme mať príležitosť k osobnému zoznámeniu sa a rozhovoru počas Vašej návštevy Kalavryty.

S úctou,

Athanasios Papadopoulos
Primátor mesta Kalavryta
Predseda siete mučeníckych miest a dedín gréckych holokaustov

nanovo. Symbolom obce a spomienkou na tieto dni je preto monument, ktorý znázorňuje užialenú Matku z Kalavryty.

Hlavným pilierom nadviazania spolupráce medzi našimi obcami sú práve represálie, ktoré sa udiali počas druhej svetovej vojny, a šírenie posolstva historickej pamäti pre všetky nasledujúce generácie. Samozrejme, možný rozvoj iných aktivít v ekonomickej, sociálnej či kultúrnej oblasti, výmena skúseností pri

rozvoji samospráv, ako aj využitie potenciálu na jednej i druhej strane budú veľmi vítané.

Predstavitelia obce Kalavryta na čele s pánom starostom Athanasiosom Papadopoulosom nás srdečne prijali na mestskom úrade. Detailne nás oboznámili s históriou obce a priblížili nám pamätné decembrové dni z roku 1943.

Spolu s pani veľvyslankyňou Slovenskej republiky v Aténach sme si uctili pamiatku obetí nad obcou Kalavryta, kde sme zapálili sviečku a položili veniec v mene našej obce. Po pietnom akte sme navštívili expozíciu Mestského múzea holokaustu v Kalavryte, ktorá v nás zanechala silné emócie.

Ďalšou významnou udalosťou spojenou z históriou Kalavryty bol začiatok vyhlásenia oslobodeneckého boja proti tureckej nadvláde v marci 1821. Navštívili sme preto aj kláštor Avgia Lavra, v ktorom bola vztýčená povstalecká grécka vlajka. Na tomto mieste nás prijal súčasný predstavený kláštora. Tieto udalosti z histórie Grécka pripomína aj pamätník bojovníkov gréckej vojny za nezávislosť.

Záver „slovenského dňa“ v Kalavryte patril výstave tapisérií slovenskej umelkyne Renáty Rehorovskej v mestskom kultúrnom centre, kde nám pán starosta venoval symbol mesta – Matku Kalavryty.

Uznesením Obecného zastupiteľstva obce Nemecká číslo 61/2021 zo dňa 23. septembra 2021 bol starosta obce poverený prípravou a uzatvorením zmluvy o spolupráci medzi obcou Nemecká a gréckym mestom Kalavryta. Po mimoriadne priateľskom stretnutí a počiatočných rozhovoroch s predstaviteľmi obce verím, že sme položili základy budúcej spolupráce, ktorá

bude postavená na večnej pamiatke všetkým obetiam represálií. Perspektívu pre rozvoj spolupráce dokazuje aj pozvanie k nám do Nemeckej, ktoré grécki partneri srdečne prijali. Na tomto plánovanom stretnutí bude partnerstvo oficiálne potvrdené podpísaním Dohody o partnerstve obcí Nemecká a Kalavryta.

Na záver si dovoľím všetkým občanom obce Nemecká odovzdať pozdrav od starostu obce Kalavryta Athanasiosa Papadopoulosa.

Branislav Čižmárik, starosta obce

Jubilujúci Marcelíno

V roku 2021 si členovia zboru Marcelíno pripomenuli desiate výročie jeho vzniku. Z tejto príležitosti sa v sobotu 14. augusta vo farskom areáli konal koncert, na ktorom okrem dospelých

a detských členov zboru spoluúčinkovala aj reggae kapela Reku synku.

Foto: Martin Lokša

Základná škola

s materskou školou v Nemeckej

Z činnosti školského klubu

Rozlúčka s letom

V pondelok 27. septembra popoludní bolo na lúke za kostolom veselo. Celou ulicou sa doďaleka ozýval detský piskot, džavot a krik. Vo vzduchu sa vznášalo množstvo farebných príšer. To sme si v školskom klube detí usporiadali šarkaniádu, ktorou sme sa zároveň rozlúčili s letom. Deťom sa to veľmi páčilo a nakoniec si každý odniesol aj sladkú odmenu.

Október – mesiac úcty k starším

Október je pre nás v školskom klube detí výnimočným jesenným mesiacom. Nielen tým, že dni sa pomaly skracujú a lístie hýri farbami, ale aj rešpektom voči starším. Netreba zabúdať, čo všetko pre nás urobili. Mali by sme si ich vážiť nielen v októbri, ale po celý rok. Preto sme sa rozhodli potešiť ľudí v dennom stacionári v Nemeckej a v Domove dôchodcov a domove sociálnych služieb Hron v Dubovej. V stacionári sme predviedli

kratučký program, ktorému sa klientky veľmi potešili. Deti im s pomocou pani vychovávateľiek vyrobili na pamiatku aj krásne obrázky na stenu. Do domova Hron sme spoločne vyrobili strom so želaniami.

Martina Brveníková, vychovávateľka v ŠKD

Ôsmy div sveta

O včelároch a včelárení u nás

„Podľa mňa je to ôsmy div sveta, hoci ide o jednoduché tvory, hmyz. Organizácia ich života – to je niečo obdivuhodné. Systém fungovania včelstiev sa nedá zmeniť, musíme ho rešpektovať a prispôsobiť sa mu. Kto začne včeláriť len preto, že chce na tom zarobiť, ten rýchlo skončí, pretože k tomu musí mať človek vzťah. Musí sa snažiť pochopiť snaženie včiel. Ten ich poriadok, ktorý majú vo všetkom, to je niečo mimoriadne. Ani ľudia by to nevedeli tak dobre zorganizovať, ako to ony majú zariadené.“

Na úvod som si dovoľil zacitovať niekdajšieho nemečianskeho včelára Jána Turčana staršieho. Jeho slová potvrdzuje aj fakt, že do začiatku 20. storočia sa včeláreniu na slovenských dedinách venovali najmä učelia, kňazi či remeselníci, teda vzdelaní ľudia. Až neskôr, keď sa vzdelanosť stala dostupnejšou pre širšie vrstvy a keď sa životné podmienky v poľnohospodárskych rodinách zlepšili, začali sa pestovaniu včiel venovať aj niektorí roľníci. V medzivojnovom období začali na slovenských dedinách vznikať včelárske spolky, ktoré napomáhali vzdelávaniu včelárov.

Včelári v dávnejšej minulosti chovali včely v drevených klátoch – *dlabákoch* alebo v *slamenákoch*, úloch upletených zo slamy. Takéto včelárenie nebolo racionálne ani efektívne, pretože tieto úle sa nedali rozobrať. Med sa vyberal len na jar, keď sa včely vyrojili. Bolo ho treba lisovať a do úľa musel včelár osadiť nový roj. Rozoberateľné rámkové úle sa začali používať až v 20. storočí.

Slamený úl používaný na okolí začiatkom 20. storočia
Foto Pavol Liban

O historickom vývine včelárstva by sa dalo písať ešte dlho, no tento príspevok chceme venovať najmä súčasným včelárom. Je potešiteľné, že v súčasnosti sa včeláreniu v našej obci začali venovať aj ľudia v strednom a mladšom veku, hoci ich nie je veľa. Na spočítanie ľudí, ktorí sa v našej obci venujú včeláreniu, by nám stačili prsty oboch rúk. Prinášame skúsenosti a názory niektorých našich včelárov zo strednej a mladšej generácie.

Martin Lokša

Martin Klimek

V našej rodine nikdy neboli včely. Ale tu na Záhroní bolo v minulosti viacero väčších včelárov, napríklad horár Iždinský alebo Pišta Siman, ktorí už dávnejšie zomreli. Zdalo sa mi, že v záhradách včely chýbajú, najmä na jar, keď kvitli ovocné stromy, aj keď vieme, že včely prilietajú aj z oveľa väčších vzdialeností. Kamarát, ktorý chcel takisto začať včeláriť, nás prihlásil na kurz do školy Pod Bánošom v Banskej Bystrici. Nemal som od koho čerpať skúsenosti, som v tomto úplný elév, preto mi ten kurz poskytol základné informácie. Hoci učiť sa treba stále, dôležitá je prax. V roku 2017 som začal s dvoma včelstvami, rojením sa mi rozmnožili a teraz mám šesť. Najdôležitejšia je jar, ako na jar včelár začne, tak to ide celý rok. A ešte počasie. Dôležité je liečenie, najmä preventívne. Nesmie sa to zanedbať. Niekedy to však nevyjde aj napriek snahe.

Čo sa týka produkcie medu, vlani to bolo veľmi slabé. Tohto roku, keď kvitli ovocné stromy, bolo chladno a včely nelietali. Vidno to aj na úrode. Najviac zabral agát, ktorého je v okolí dosť, hlavne Pod brehom, Pod skálím. Všetko, čo okolo včiel urobím, si aj s termínmi značím do zošita. Aj aké bolo počasie, čo kedy kvitlo, ako som prikrmoval.

Tomáš Pavelka

Ku včelám ma priviedla potreba, aby sme sa začali viac zaujímať o prírodu. A včely s prírodou veľmi úzko súvisia. Najprv som oslovil Jána Turčana mladšieho, vedel som, že včeláril aj so svojím otcom, preto som chcel začať s ním, chcel som, aby mi poukazoval tie základy, ktoré sa treba naučiť. Prvá vec, čo som si kúpil, bola včelárska kukla. Potom som išiel za ním, dal mi nejaké knižky, niektoré som si aj sám pokúpil, lebo včelárenie je v prvom rade o štúdiu, o vzdelávaní sa. Najprv som si vlani celý rok čítal, študoval, občas som sa išiel pozrieť k Turčanovcom, a tohto roku som si zadovážil vlastné včely. Dve rodiny sme boli zobrať v Očovej, tretiu som získal rojením od Jána Turčana.

Ludia sa včiel boja, boja sa uštipnutia, ale myslím si, že sa niečo čoho báť. Pokiaľ včelu nepodráždite, ona si ide stále len tou svojou cestou, ide za znáškou alebo za vodou, to je jediné, čo ju zaujíma. Môže zaútočiť vtedy, keď narazí do prekážky, vtedy je najlepšie sa neoháňať. Nevýhodou sú dlhé vlasy, do ktorých sa môže ľahko zamotať, lebo sa o ne prichytí svojimi jemnými štetinkami. Včely môžu vyprovokovať aj silné parfumy a podľa toho, čo som sa dočítal, aj to, keď je na telefóne zapnuté wifi alebo mobilné dáta. Najlepšie je ku včelám chodiť bez mobilu.

Včelárstvo je pre mňa zaujímavé v tom, že včelár je zároveň aj stolár, aj maliar, lebo si vyrába úle aj ich súčasti. A čo ma na včelárstve najviac teší? Stačí mi už len to, keď prídem k úľom a vidím, že včely sú zdravé, že lietajú, že si nosia potravu. A stačí len otvoriť vrchný kryt a tá vôňa propolisu, vosku a zmesi tých živíc, tá je neskutočná, tá sa nedá zakúsiť inde.

Ján Turčan ml.

Včelárstvu sa aktívne venujem asi desať rokov s tým, že som to postupne prebral po svojom otcovi. Okrem toho včelárstvo úzko súvisí s mojou profesiou. V minulosti som rád otcovi pomáhal pri vytáčaní medu, ale kontaktu so včelami, ktoré štípu, som sa vyhýbal. Včelárstvo som študoval na našej nitrianskej poľnohospodárskej univerzite, ale tam ma to neoslovilo. Približne pred siedmimi rokmi som absolvoval ročný včelársky kurz pre začínajúcich na strednej odbornej škole v Banskej Bystrici a tam sa môj záujem začal prehĺbovať. Doma mám momentálne osem včelstiev, ale popri starostlivosti o svoje včely pomáhám ďalším dvom včelárom v Nemeckej a Jasení.

Včelár má prácu celý rok. Z jari začína prikrmovať, aby zvýšil aktivitu včelej matky v kladení vajčiek a tým rodenie väčšieho množstva nových včiel. Tu platí také isté pravidlo ako u ľudí: čím viac ľudí príde, tým viac sa urobí. Niektorí včelári chodia v tomto období ku včelám raz za dva týždne. Ja si myslím, že sa na ne treba pozrieť častejšie, aspoň raz do týždňa, najlepšie raz za tri dni, pretože v priebehu jedného týždňa môže vo včelstve dôjsť k neuveriteľným zmenám. V čase najväčšej znášky si musí včelár všimnúť aktivitu včiel. Keď to vyzerá ako v tlakovom hrnci, dôjde k rojeniu. Je to spôsobené tým, že včely vyhodnotili svoju matku ako slabú a chcú ju vymeniť. Na rámkoch si postaví materské bunky a tým si chystajú novú matku. Stará matka si teda zoberie skupinu včiel – voláme to suita – a vyletia von na nejaký strom (vyroja sa). Skúsení včelári podľa toho, ako včely prilietajú na letáč, vedia určiť, že včelstvu chýba matka, že treba prikrmovať a podobne. K sústavnej starostlivosti patrí

sledovanie chorobnosti: mor včelieho plodu a vápenatenie včelieho plodu, ktoré úzko súvisí so slabou kondíciou včelstva. Najväčším problémom včelára je však v súčasnosti klieštik. Ide o parazita, ktorý sa prichytí na telo včiel a oslabuje ich nasávaním tukových telies. Kvôli klieštikovi vkladám takmer každý druhý týždeň do včelstiev nejaké liečivá. V tejto oblasti sa často radím s pánom riaditeľom Ing. Pavlom Filom zo strednej odbornej školy v Bystrici. „Tvrdé“ liečivá sa počas medobrania nepoužívajú, v tomto období včelári uprednostňujú ekologické liečenie. Napriek tomu bola v minulosti výťažnosť z včelárstva vyššia.

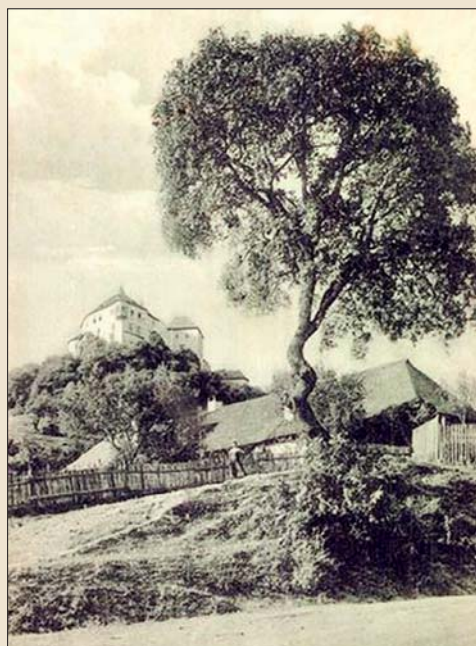
V posledných rokoch bývajú v našej lokalite len dve medobrania. Prvý med býva z divých sliviek a čerešní, hlohu a ostatných kríkov, ktoré kvitnú začiatkom jari. To je prvá znáška aj najlepší med. Druhý býva v lete, tam dominuje agát a lipa. Predstavuje tretinu až polovicu z celoročnej znášky. Chýbajú nám tu kvetnaté lúky, ktoré boli bežné v minulosti. Dnes sa lúčne hospodárstvo orientuje na hustosiate trávy. Jediný, o kom viem, že v tejto oblasti robí nejaké zmeny, je Erik Korínek, ktorý niektoré kosné lúky vysial aj medonosnými rastlinami. Medovicový med, ktorý býva ako posledný, som mal naposledy pred štyrmi rokmi. V súčasnosti je situácia taká, že koncom júla sa už včelár môže začať pripravovať na zazimovanie, môže pomaly začať s prikrmovaním. V zime si musí pripraviť nové úle a pozbierať rámiky, lebo na jar, keď sa začnú včely rojiť, už býva väčšinou neskoro, keďže nové rodiny treba ihneď niekde ubytovať.

Výhoda je, že v blízkosti nemáme veľké monokultúrne hospodárenie, napríklad veľké polia s repkou, med z takejto znášky nie je totiž taký kvalitný a voňavý. Repkové a slnečnicové polia sú okrem toho ošetrované chemickými postrekmi obsahujúcimi neonikotinoidy, ktoré sú schopné včelstvu zlikvidovať. Jednoducho neprežijú zimu.

V minulosti, keď včeláril môj otec, nebola taká intenzita klieštika, a preto nebolo potrebné také liečenie ako dnes. Ďalší rozdiel, ktorým sa moje včelárstvo líši od otcovho, spočíva v tom, že používam hlavne včelie matky, ktoré si kupujem zo šľachtiteľských chovov a potom ich „rozchovávam“, pretože sú kvalitnejšie, majú lepšiu kladivosť, čistiacu schopnosť a nie sú rojivé, čím ovplyvňujú množstvo znášky. Napríklad ich potomstvo skoro vôbec neštípe. Viacero včelárov, ktorých poznám, sa tejto praxi vyhýba. Cieľom však je takýmto spôsobom ovplyvniť produkciu a zlepšiť odolnosť včelích rodín. Ideálne by bolo, aby boli všetky včelstvá kontrolované veterinárom, respektíve asistentom veterinárneho lekára, čím by sa obmedzilo šírenie choroby z jedného včelstva na druhé.

Pod zámkom v Slovenskej Lupči kedysi stála stará lipa. V jej bûtľavine dlhé roky žilo množstvo včiel. Raz sa lupčianski mládenci dohodli, že ju odpália, pretože predpokladali, že v nej bude veľa medu. V jednu noc sa pustili do roboty. Keď však, gazdovia, ktorí bývali okolo, započuli, že sa niečo deje, pobybiehali z dvorov a chlapcov odohnali. Keďže lipa ostala napílená, o niekoľko dní sa začali báť, aby nespádla a nepoškodila im domy. Napokon ju teda sami spílili. Keď strom spadol, z bûtľaviny vyletelo obrovské množstvo včiel a zvnútra sa začal valiť med. Ludia pribiehali s hrncami, miskami, korýtkami a zachytávali tečúcu dobrotu, nedbajúc na včelie uštipnutia. Medu vraj bolo toľko, že ho už nebolo do čoho chytať, preto si utekali požičať nádoby zo sirotinca, ktorý toho času sídlil na lupčianskom zámku. Tak sa popri obyvateľoch obce ušlo sladkej dobroty aj biednym lupčianskym sirotám.

Podľa rozprávania Jána Turčana st.

Ako sa u žilo u Halgašov

Zo spomienok niekdajších obyvateľov osady

V súčasnom chotári našej obce sa až do konca 19. storočia nenachádzalo lazničné osídlenie. Všetci obyvatelia Nemeckej, Dubovej i Zámestia bývali v intraviláne. Výnimkou bola drevenica pri Kostolnom potoku v časti Mlynčok, ktorá je zakreslená už aj na mape Nemeckej z roku 1872. Začiatkom 20. storočia si lazničku usadlosť v nemečianskom chotári založil osadník Malček a o niečo neskôr vznikla v katastri Dubovej samota Halgašovcov.

Vďaka môjmu záujmu o históriu tejto samoty a o spôsob života jej niekdajších obyvateľov som prvú septembrovú nedeľu dostal pozvanie na rodinné stretnutie, ktoré sa uskutočnilo v krásnom slnečnom počasí, a to priamo v osade u Halgašov. Prostredníctvom rozhovorov s ľuďmi, ktorí ju v mladosti obývali, som získal množstvo zaujímavých informácií o živote na lazoch, ktorý vôbec nebol jednoduchý. Časť tohto príspevku tvoria ich spomienky z detstva, ktoré som zachytil prostredníctvom diktafónu.

Na prelome 19. a 20. storočia sa do nášho regiónu prisťahovalo mnoho nových obyvateľov z Podpoľania, najmä z okolia Detvy a Hriňovej. Títo osadníci si zakladali lazničné usadlosti napríklad aj v blízkosti Jasenia, Dolnej Lehoty a najmä v chotári mesta Brezna, najviac v dnešnej Rohoznej.

Základy osady u Halgašov boli položené v roku 1909. Vtedy do Dubovej prišla rodina Matúša Halgaša. Osadníci mali pôvod v podpoľianskej obci Korytárky. Začali klčovať pozemok nad obcou, ktorý kúpili od židovského obchodníka z Nemeckej Büchlera. V medzivojnovom období sa osada rozrástla, pretože deti jej zakladateľov si založili vlastné rodiny.

Na Halgašove dodnes stoja štyri domy. Obývali ich rodiny tých detí, ktoré sa rozhodli zostať na rodičovskom grunte. Išlo

o troch bratov a jednu sestru. Najbližšie k obci sa nachádza pôvodný dom jedného zo synov Jána Halgaša, o niečo ďalej drevenica jeho sestry Eleny a jej manžela Jozefa Sojaka. Najjužnejšie stoja usadlosti ďalších dvoch súrodencov: drevenica Blažeja Halgaša a dom Matúša Halgaša, ktorý bol ako jediný – a zároveň najnovší – postavený z nehorľavého materiálu. Izolovaný život na samote nebol jednoduchý. Možno práve preto si všetci traja bratia vzali za manželky dievčatá z podobných lazničných rodín. Jánovou manželkou sa stala Júlia z nemečianskej samoty u Slivkov, Blažej si vzal Martu, rodenú Kýpeťovú z lazov medzi Predajnou a Dolnou Lehotou, a Matúšovou ženou sa stala Anna Ligasová, ktorá pochádzala zo samoty Mlynčok pri Kostolnom potoku. Každý dom nadobudol vlastné pomenovanie: *do Blažejov, do Matúšov, do Sojakov* a *k tetky Jule*.

Hlavným zdrojom obživy bolo obrábanie pôdy, chov hospodárskych zvierat a furmančenie či práca v lese pri ťažbe dreva. Až neskôr si muži z osady našli zamestnanie v blízkych fabrikách. Deti mali množstvo povinností, čo v tej dobe bola bežná vec, no v tomto prípade bolo ich plnenie sťažené častým prekonávaním veľkých vzdialeností.

Do školy sme na dve zmeny chodievali, riaditeľom bol vtedy Mitterpach. V každej triede sa do peci kúrilo drevom. No a my cezpoľní sme mali výhodu – aspoň cez zimu – my sme sa mohli v škole preobúvať. Pri peci sme naukladali topánky a potom papuče, keď sme išli domov. Raz nás bou Janko Halgaš čakať s koňmi na saniach, na vlačúhoch, no nás detí tam bolo šiator, vela. Na vlačúhoch sme gauzu robili, prevrátili sme ich a Janovi sme tam nohu dolámali. A keď bolo veľkô blato, tak sme do školy chodievali naboso. Pod školou v jarku sme si nohy umyli a tam sme sa obuli.

Jolana Reizerová

Pôvodná drevenica rodiny Blažeja Halgaša, záber z roku 1996, foto Martin Lokša

Halgašovcom patrilo 20 hektárov zemí. Mali sme kravičky aj teliatko, tak otec prikosiu aj z toho Zúžova. Tam sme mali od Hlinkov lúku prepožičanú. Tí Hlinkovci už boli starší, už nechodili tam kosiť. Na lúky mali kolibku. A otec predtým, ako mau ísť kosiť, nás posielau, chojte, chlapci, dávať pozor na diviaky, tie tam chodili ryť. A my chlapci večer tancovali, hulákali a potom nad ranom sme v kolibe pospali. A vyjde-me vonká – popod kolibu zrytô...

Ján Halgaš

K tetky Jule, tam sme sa najviac chodili hrávať. Tam bola Magda, Božena, Marcela, Jano, Jožo, Milo... tam bolo najviac detí, tak tam bolo ako v detskej škôlke. A ujšok Jano, ten robíu na zmeny, a keď si lahou, tak len v kuchyni na šezlón, nikdy si nešiou do izby do kľudu lahnúť. No a keď sme robili hrnot veľký, tak čo mau pod diváňom, to po nás hodiú, ale väčšinou len tetku Julu trafiu. Tam nám zavše, keď sa piera páralo, tkalo, snovalo, tak nám rozprávky rozprával, najviac si pamätám na Kapsa, potras sa.

Jolana Reizerová

Starí rodičia u Blažejov chovali ve-la oviec, okolo 80 aj viac. Pásou ich Strapáň z Podkoníc. A v našej pivnici, tam vpredu, kde bou aj šporák, tam bývala tetka Pejková od Miterkov aj s dcérou Elenou, tie nám pásli kravy. A vzadu sme mali uskladnené krumple, cviklu, zeleninu a všetko. Starý otec zarobiu v rafinérky šesťsto korún, čože to bolo? Z gazdovania sa museli odovzdávať kontigenty pre štát: obilie, mäso, mlieko, vajcia, po zabíť prasaťa krupón a masť. Mlieko a vajcia sme ako deti pravidelne nosili do Kubíkov v Dubovej, tam bola zberňa. S mliekom sa muselo chodiť každý deň.

Marcela Malčeková

Do Víkov sme po chlieb chodievali, tí mali v Dubovej pekárň. Keď sme išli kravy pásť do Kostolného, aj cez prázdniny alebo kedykoľvek, a keď sme z pasenia prišli, miselo sa dreva nanosiť, triesok nanosiť, potom zobrať ruksak na chrbát, do Víkov po chlieb a večer s chlebom hore. Keď sa neskoršie bývalo v dedine, deti nemiseli tolko kapať ako my.

Jolana Reizerová

V súčasnej rýchlej a hlučnej dobe mnohé rodiny aj jednotlivci hľadajú útočisko v tichu a samote. Snažia si zariadiť bývanie na samotách a lazoch, z rušného mestského prostredia utekajú na vidiek do tichých obytných zón. Autami sa v prípade potreby veľmi rýchlo presunú, kam potrebujú: do zamestnania, na nákup, do škôl. V časoch bez automobilov bol však život v odľahlejších zákutiach tvrdý. Pamätníci spomínajú, že pochopiť to dokáže len človek, ktorý to zažil na vlastnej koži. Osobitnou kapitolou v dejinách Halgašovie samoty bolo obdobie po potlačení

Blažej Halgaš s manželkou Martou, rod. Kýpetovou

Synovia Jozefa Sojaka a Eleny, rodenej Halgašovej: Štefan, Jozef a Kamil (pred maštálou Sojakovie domu u Halgašov)

SNP v rokoch 1944 – 1945, keď sa v každom dome osady ukrývali prenasledované židovské rodiny.

O živote na samote by sa dalo rozprávať a písať ešte dlho. Z informácií, ktoré sa mi podarilo získať na návšteve u Halgašov, by sa poľahky dala zostaviť zaujímavá knižočka. V blízkej budúcnosti mienim túto zbierku rozšíriť o ďalšie spomienky a najmä fotografický a dokumentačný materiál. Na záver chcem vyjadriť úprimnú vďaku všetkým členom rodiny, najmä ujčekom a tetkám, s ktorými som mal možnosť stretnúť sa a v družnej nálade sa pohovárať. Za pohostinnosť ďakujem Pavlovi Halgašovi, Elene Halgašovej, Jolane Reizerovej, rod. Sojakovej, a Erike Reizerovej, ktorá mi pozvanie sprostredkovala. Za informácie aj Oľge Korínekovej, rod. Halgašovej, Jánovi Halgašovi najstaršiemu a Marcelle Malčekovej, rod. Pančušekovej.

Martin Lokša

„Baranina v sude, voda po nej ide...”

(O tradičnom využití ovčieho mäsa)

V horských krajochoch, ako je ten náš, bolo ovčiarstvo neodmysliteľnou súčasťou miestneho hospodárenia. Ovce sa spolu s mladým hovädzím dobytkom podieľali na vypásaní horských a hôľnych pasienkov. Ich chovatelia boli pravidelne zásobovaní ľahko stráviteľným mäsom a mliečnymi výrobkami, najmä bryndzou, ktorá tvorila podstatnú časť stravy. Keďže chladničky ani mrazničky sa do polovice 20. storočia nepoužívali, tieto produkty sa konzervovali tradičnými spôsobmi.

Dobre nasolenú bryndzu gazdiné zvyčajne natlačili do drevenej geletky a uložili do chladnej komory. Baranina sa konzervovala najmä solením a údením. Práve v tomto ročnom období, teda na prelome októbra a novembra, hospodári rezali ovce, ktoré nemienili pre nedostatok krmiva zimovať. Gazdovia, ktorí obľubovali údené mäso, odobrali predné aj zadné nôžky, zasolili ich na niekoľko dní v drevenom korytku a potom nechali zaúdiť. Ostatné mäso posekali na kusy a nakladali do drevených súdkov. Kusy baraniny pritom výdatne presýpali soľou, prípadne aj rascou a podrveným cesnakom. Keď sa soľ rozpustila a mäso

pustilo štavu, vznikol rôsol, v ktorom mäso na chladnom mieste vydržalo až do jari. Obsah súdka však bolo treba utesniť dreveným krytom, na ktorý sa pokládali ťažšie skaly, čo malo zamedziť prístup vzduchu. Pred varením sa zasolené mäso namáčalo do vody, aby z neho vyšla prebytočná soľ.

Úpadok chovu oviec, ktorý sa začal prejavovať už v druhej polovici 20. storočia, spôsobil, že mnohí ľudia si od konzumácie baraniny odvykli. Tí, ktorých ovčiarstvo sprevádza po celý život, však na varenú, praženú či pečenú baraninu nedajú dopustiť. V posledných rokoch sa tieto zvieratá opäť objavili v našich záhradách. Ich majitelia si zjari zaobstarávajú jahňatá, ktoré až do jesene využívajú ako živé kosačky.

Keď som sa pred niekoľkými rokmi venoval výskumu tradičnej kultúry v Mýte pod Ďumbierom, spolupracoval som s viacerými staršími obyvateľmi tejto ovčiarskej obce. Popri informáciách o premyslenom systéme chovu oviec mi sprostredkovali aj spomienky na tradičnú stravu a na mnoho spôsobov, ktoré v minulosti pri úprave baraniny využívali ich rodičia a starí rodičia. Táto skúsenosť ma inšpirovala k tomu, aby som vyskúšal niektoré z tradičných receptov, ktoré naši predkovia poznali a pravidelne využívali. Rozhodol som sa pre údenú baraninu a výsledok bol výborný.

Recept na údenú baraninu

Stehná a lopatky – celé alebo rozporciované na menšie kusy – potrieme roztlčeným cesnakom, posypeme sušeným majoránom a natesno uložíme do väčšieho hrnca. Mäso zalejeme vychladnutým nálevom, ktorý pripravíme z vody, soli a korenín. Na 12 litrov vody pridáme 1 kg soli, 1 balíček celej rasce, 1 balíček celého čierneho korenia, ½ balíčka nového korenia a 10 kusov bobkového listu, všetko spolu uvaríme. Mäso necháme v náleve na chladnom mieste približne päť až sedem dní, potom ho vyberieme a zaúdime. Pokiaľ ho nekonzumujeme krátko po zaúdení, zavesíme ho na dva-tri dni mimo udiarne, aby trochu vypáchlo, a odložíme do mrazničky. Používame ho podobne ako údenú bravčovinu: varíme ho s fazuľou, *geršňou*, šošovicou alebo v kyslej kapuste. A plátok odkrojený zo surového čerstvo zaúdeného baranieho stehna – to je skutočná lahôdka.

Martin Lokša

Obec Nemecká ešte v roku 2018 požiadala o nenávratný finančný príspevok z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja (operačného programu Integrovaná infraštruktúra) na projekt s názvom WiFi pre Teba – Obec Nemecká. Cieľom tohto projektu bolo zvýšenie pokrytia územia obce voľne dostupným širokopásmovým internetom.

Po schválení našej žiadosti, procesných a administratívnych úkonoch a následnej kontrole verejného obstarávania sme v lete 2021 konečne mohli pristúpiť k realizácii projektu. Spočívala vo vybudovaní jednotlivých wifi prístupových bodov, ktoré občanom a návštevníkom našej obce poskytnú bezplatné pripojenie.

Celkovo bolo zriadených 9 prístupových bodov, ktoré boli vybrané podľa intenzity využívania verejných priestranstiev verejnosťou a aj podľa technických možností pripojenia. Vonkajšie prístupové body sú umiestnené na bývalej „hornej“ aj „dolnej škole“ v Zámostí, na dome sluhov v časti Dubová, ďalšie štyri sú v areáli futbalového ihriska a pred kultúrnym domom v Nemeckej. Dva vnútorné prístupové body boli inštalované v budove obecného úradu a bývalej „dolnej školy“ v Zámostí.

Pre pripojenie je potrebné vyhľadať v zozname sietí WiFi PRE TEBA a pripojiť sa. Po zobrazení uvítacej stránky sa stačí už len prihlásiť.

Alexandra Barlová

Adamove úspechy na východe Slovenska

V dňoch 2. až 5. júla 2021 bojovali cyklisti z klubu podbrezovských železiarní na mládežníckych majstrovstvách Slovenska vo vytrvalostných disciplínach v Prešove. Viacero úspechov zaznamenal Adam Haľak z Dubovej. Počas prvého súťažného dňa sa konali individuálne stíhacie preteky. Adam sa stal majstrom Slovenska v kategórii kadetov. V nasledujúci deň zožal úspech spolu s ďalšími tromi členmi tímu, ktorý vo svojej kategórii zvíťazil v stíhacích pretekoch družstiev. V bodovacích pretekoch, ktoré sa konali v ten istý deň, obsadil Adam druhé miesto. Dňa 4. júla v kategórii omnium skončil tretí a v posledný deň získal 3. miesto vo vylučovacích pretekoch. O dva mesiace, začiatkom septembra, sa konalo ďalšie kolo majstrovstiev na dráhe, kde Adam nadviazal na predošlé výsledky, čím si zabezpečil celkové víťazstvo v slovenskom pohári.

Martin Lokša

Pod' na hrisko!

V roku 2010 bolo vďaka podpore Úradu vlády SR v našej obci vybudované multifunkčné ihrisko. Svojmu účelu teda slúži takmer 12 rokov. V doobedňajších hodinách ho v rámci vyučovania využívajú žiaci základnej a materskej školy, v skorých popoludňajších hodinách deti zo školského klubu – z „družiny“, no a poobede až do večera, cez víkendy a prázdniny všetci tí, ktorí sa radi hýbu a naháňajú za loptou. Sme radi, že sú to deti, mládež, ale aj dospelí zo všetkých častí našej obce. Snáď každý rodič si praje, aby jeho dieťa popri zvládaní školských povinností a trávení času na internete, sociálnych sieťach a pri televízii malo možnosť zmysluplne prežívať voľný čas aj na ihrisku. Takáto aktivita mu okrem športového vyžitia a odreagovania sa poskytuje aj možnosť nájsť si nových kamarátov.

Bohužiaľ, nie všetky deti si tento spoločný priestor vedľa dostatočne vážii. Aj keď môžu smeti hodiť rovno do koša, na hracej ploche a v jej okolí po nich ostávajú odpady, fľaše, ba aj ohorky z cigariet, poškodené pletivo a siete. Jeden zo smetných košov v minulosti dokonca niekto ukradol. Mnohí z nás sme sa sami stali svedkami „vyčistiť“ niektorých našich mladých. Ich vyberaný slovník niekedy počul naozaj doďaleka. Koncom augusta musela obec ihrisko z bezpečnostných dôvodov uzavrieť. Mladiství vandali a vandalky nám totiž na hliníkových mantinelových stĺpikoch vylámali množstvo krytiel, ktoré zakrývajú ich ostré hrany a bránia tak možným úrazom. Obec bola prinútená nakúpiť a nainštalovať nové krytky a siete, ktoré boli takisto v dezolátnom stave. Na jar ešte plánujeme hĺbkové čistenie a revitalizáciu umelého povrchu. Sú to nemalé finančné prostriedky, ale ihrisko tak znova môže lepšie slúžiť svojmu účelu.

Preto prosíme aj rodičov detí, ktoré na multifunkčné ihrisko chodia, aby ich poučili o tom, že zašportovať si tam môžu aj bez toho, aby tento priestor ničili a znečisťovali. Samozrejme, nechceme všetkých hádzať do jedného vreca, len chceme poukázať na to, že je večná škoda, keď vinou niekoľkých malých nesprávkov a falošných „drsrákov“ musí byť ihrisko zatvorené, čím trpí celá komunita. Pripomínam, že každý užívateľ multifunkčného ihriska – u detí ich zákonný zástupca – zodpovedá za spôsobené škody. V prípade ďalšieho poškodzovania obec využije kamerový systém a bude od vinníkov požadovať náhradu.

Hodnota zdravia pre človeka je nevyčísľiteľná. Šport a pohyb patria k faktorom, ktoré túto hodnotu udržiavajú a rozvíjajú. Preto si myslím, že dnes, v dobe konzumnej spoločnosti, kde takmer

Ihrisko pred nedávnou rekonštrukciou...

... a po nej

všetko funguje na gombík alebo dotykový display, môže byť spoločný „fucík“ alebo tenis s kamošmi alebo vlastnými deťmi balzomom nielen pre telo, ale aj pre dušu. Preto by som chcel vyzvať aj vás ostatných, mladších aj starších, ktorí ste na ihrisku ešte neboli, pridte a uvidíte, že vám to zachutí. Okrem toho je táto aktivita zadarmo, čo tiež nie je úplne samozrejmé. Ak sa však naučíme vážiť si spoločný majetok, dokážeme sebe aj svojmu okoliu, že zámer obce podporovať rozvoj športu pre všetkých a bez poplatkov je naozaj správny.

ml

Pred záverom jesennej časti

Vo futbalovom klube Sokol Nemecká nastalo počas jesennej časti súťažného ročníka niekoľko významnejších zmien. V súvislosti so situáciou v klube som položil niekoľko otázok jednému z hráčov Jurajovi Lokšovi, ktorý je zároveň členom prezídia klubu.

Aké máš pocity pred záverom jesennej časti futbalového ročníka 2021 – 2022?

Čo sa týka výsledkov, je to určite naša najslabšia jeseň za posledné roky. Vývoj v klube má však podľa mňa stúpajúcu tendenciu. Zo začiatku – po skončení letnej prestávky – sme mali dosť veľké problémy s kádrom mužstva aj s realizačným tímom. Od 1. septembra sa nám podarilo nájsť kvalitného trénera a v priebehu sezóny aj doplniť káder, takže výkonnostne rastieme. Aktivita klubu a každého jeho člena stúpa a nesie sa na pozitívnej vlnе smerom k zlepšeniu. Takže verím, že momentálne sme na dobrej ceste. A to napriek tomu, že momentálne výsledky zápasov o tom príliš nesvedčia.

Mohol by si prezradiť niečo o novom trénerovi?

Je to Peter Píš zo Zvolena. Stretol som sa s ním v období, keď som hrával v mestskom futbalovom klube Zvolen, kde pôsobil ako asistent trénera. Počas tejto spolupráce sme mali veľmi dobrý vzťah. Potom, keď som prestal hrať vo Zvolene, skončilo sa aj jeho pôsobenie v tomto klube. Posledných približne dvadsať rokov sa živil futbalom ako profesionálny hráč a tréner. Vzhľadom na spomínané dobré vzťahy som ho oslovil s ponukou, či by sa nechcel pridať k nášmu tímu v Nemeckej a uplatniť tu svoje bohaté skúsenosti z pôsobenia v popredných kluboch slovenských aj zahraničných líg. To, ako sa zhostil práce v našom klube, hodnotím veľmi pozitívne. Dokázal sa prispôbiť našej situácii, ktorá sa dosť líši od podmienok v kluboch, ktoré fungujú vo vyšších súťažiach a majú odlišnú organizačnú štruktúru.

Ktorý zo zápasov tejto futbalovej jesene hodnotíš ako výnimočný?

Vzhľadom na to, že futbal sa hrá na body, hodnotím najpozitívnejšie ten náš jediný domáci víťazný s Lučatínom, ktorý sme vyhrali 2 : 0. Hostia k nám prišli ako favoriti, ktorí v predošlých

piatich zápasoch neutrhli prehru. To, že sme nad nimi dokázali vyhrať, bola veľká vzpruha, pretože náš tím bol dovtedy výsledkovo aj herne rozháraný. Dá sa povedať, že od tohto zápasu máme v hre stúpajúcu tendenciu, aj keď sa nám odvtedy nepodarilo získať ani jeden bod. Spomínaný zápas s Lučatínom bol, mimochodom, prvý pod vedením nového trénera.

Ako pokračuje práca s mládežou?

V tejto polsezóne sa nám, žiaľ, nepodarilo prihlásiť mládežnícke družstvo do súťaže, takže sa nezúčastňuje na majstrovských zápasoch, a to vinou nízkeho počtu hráčov. Napriek tomu chceme v tejto aktivite pokračovať a pracujeme s nimi v počtoch, ktoré máme k dispozícii. Dvakrát do týždňa sa im po vyučovaní v popoludňajších hodinách venuje Rudko Chromek, ktorý sa na túto úlohu podujal, čomu som veľmi rád

Martin Lokša

*Z víťazného zápasu Nemecká – Lučatín 19. septembra 2021
Zdroj: www.bbonline.sk, foto I. Golembiovský*

Opäť s raketou v ruke

■ Minulý rok vinou pandemickej situácie nevelmi prial rozvoju stolného tenisu v našej obci. Tak ako turnaje v ostatných športoch, aj u nás boli súťaže odložené, prípadne zrušené. Dokonca minulý ročník súťaží bol v dôsledku tejto nepríjemnej situácie anulovaný. Začiatkom tohtoročného septembra sa však konečne po vynútenej prestávke mohlo začať športovať. Začal sa teda aj ďalší ročník súťaží Oblastného stolnotenisového zväzu regiónov Banská Bystrica a Brezno. Naše A mužstvo začalo hrať v V. lige, zapojilo sa do zápasu v Brezne. B mužstvo sa v rámci VI. ligy zúčastnilo na zápase v Banskej Bystrici. Výsledky jesenných kôl tohto súťažného ročníka boli nasledovné.

1. kolo

V. liga: Brezno C – Dubová A 15 : 3 (49 : 17)
Body: Komora 1/3,5, M. Kuna 1/3, Kohút 0,5/4, Švantner 0/4,5, Ivanič 0,5
VI. liga: Cobra BB – Dubová B 13 : 5 (42 : 20)
Body : Živor 2/2,5, Šnír 2/2,5, Sojak st. 0/4,5, Slivka 0/2,5, Hronček 1/1

2. kolo

V. liga: Dubová A – Medzibrod A 14 : 4 (48 : 19)
Body: Švantner 4,5/0, Kohút 3,5/1, Komora 2,5/2, L. Kuna 2/0, Živor 1/1, Ivanič 0,5/0
VI. liga: Dubová B – voľno

3. kolo

V. liga: Kremnička – Dubová A 8 : 10 (32 : 36)
Body: Chromek 4/0,5, Švantner 3/1,5, Kohút 2/2,5, M. Kuna 1/3,5
VI. liga: Lubietová B – Dubová B 14 : 4 (47 : 27)
Body: Kuth 3/1,5, Živor 1/3,5, Šnír 0/4,5, Hronček 0/4,5

4. kolo

V. liga: Dubová A – Lučatín B 9 : 9 (35 : 34)

Body: Švantner 3,5/1, Kohút 2,5/2, Chromek 1/3, Kordulič 0,5/2, Kuth 1/1, Ivanič 0,5/0

VI. liga: Dubová B – Lučatín C 2 : 16 (20 : 50)

Body: Živor 2/2,5, Pajonk 0/4,5, Komora 0/2,5, Šnír 0/1,5, Slivka 0/3, Sojak st. 0/2

5. kolo

V. liga: Selce A – Dubová A 9 : 9 (32 : 38)

Body: Švantner 3,5/1, Kuth 2,5/2, M. Kuna 2/2, Kohút 0,5/4, Ivanič 0,5/0 VI. liga: Dubová B – voľno

V najbližšom čase nás okrem tréningov a súťaží čakajú aj oblastné majstrovstvá v stolnom tenise, ktoré sa budú konať 11. decembra v telocvični našej základnej školy, avšak iba za predpokladu, že to dovoľí aktuálna pandemická situácia. Držme si palce a hlavne ostanme všetci zdraví!

Peter Sojak

Majsterka Slovenska je z Nemeckej

■ V polovici septembra sa v Galante na ranči Silver Lake uskutočnili Majstrovstvá Slovenska vo westernovom jazdení. Súťažilo sa v dvoch rýchlostných disciplínach: v *barrel racingu*, čo je obiehajúce okolo troch sudov, a v *pole bending*, slalome okolo šiestich tyčí.

Boli to otvorené majstrovstvá, čo znamená, že sa na ne mohli prihlásiť jazdci z rôznych jazdeckých asociácií a aj z iných krajín. Z domácich mali zastúpenie jazdci z National Barrel Horse Association (NBHA) a zo Slovenskej asociácie western ridingu a rodea (SAWRR). Ostatní jazdci súťažili bez členstva v asociácii. Súťaž absolvovalo 39 štartujúcich dvojíc.

Z našej obce sa na majstrovstvách zúčastnila mladá 15-ročná jazdkyňa Nika Skladaná so svojou kobyľou plemena Quarter Horse s menom HV Hollywood Hannah. Súťažila v disciplíne *barrel racing*, a to v kategórii mládeže aj v kategórii open, čo je kategória pre dospelých. V kategórii mládeže obsadila 6. miesto a v súťaži open zvíťazila, čím sa stala majsterkou Slovenska pre rok 2021. Nika je členkou oboch slovenských asociácií, v mládežníckej kategórii pretekala za NBHA a v kategórii open za SAWRR.

Ku koňom vtedy trojročnú Niku priviedla jej mama. Prvé jazdecké grify Nika naberala na Ranči Olivero v Nemeckej. Hodiny jazdenia a tréningy absolvovala aj pod vedením trénerky na Sliači. Na westernových pretekoch prvýkrát štartovala v jedenástich rokoch. Vtedy jej svoju legendárnu kobyľu Whisky požičala Janka Páleníková Paulíková, ktorá patrila k špičke slovenského westernového jazdenia. Na prvé preteky Nika spomína úsmevne, bol to boj o udržanie sa v sedle. Tvrdým tréningom sa posunula ďalej. Cenné trénerské rady jej dávala aj Janka Páleníková Paulíková, ale najmä Lucia Tomková z Brusna, ktorá na ňu trénerským očkom dozerá dodnes.

Prvého koňa Nike kúpil starý otec Štefan Skladaný, ktorý vnučku veľmi podporuje. Jej prvý kôň Abar bol nesmierne temperamentný. Nika sa s ním stala šampiónkou Slovenska v kategórii mládeže. Hoci ju v aréne nikdy nezradil, na tréningoch to s ním bolo ťažké.

Westernový šport pochádza z USA, jazdí sa prevažne s plemenami koní Quarter Horse. Fajnšmekri westernového jazdenia sledujú plemenné knihy súťažných koní. Niektorí dovážajú kone z USA alebo Talianska, ktoré sú vzhľadom na naše pomery drahšie ako autá. Nika Skladaná tento rok zvíťazila na kobyľe HV Hollywood Hannah, ktorú kúpili na inzerát z Českej republiky. Spoločné začiatky jazdkyne a koňa boli veľmi ťažké. Hneď na začiatku tréningov Nika spadla a mala zlomenú kostrč. To ju však neodradilo a s kobyľou si hľadali k sebe cestu aj naďalej. Nika musela koňa vytréňovať a naučiť ho všetko potrebné. Tohtoročná pretekárska sezóna bola ich prvá, napriek tomu víťazili v arénach na každých pretekoch. Stali sa aj šampiónkami Slovenska v kategórii mládeže. Víťazstvo na majstrovstvách Slovenska bolo len odmenou za ťažkú tréningovú drinu.

Majsterka Slovenska v *barrel racingu*, 15-ročná Nika Skladaná, býva v Zámostí. Je študentkou prvého ročníka učiteľstva na Súkromnej strednej pedagogickej škole EBG Brezno. Budúca pani učiteľka je z atmosféry na strednej škole príjemne prekvapená, hoci v školských laviciach sa dlho neohrialala. Týždeň pred majstrovskými pretekmi znova utrpela vážny úraz, opäť zlomeninu kostrče. Ani zdravotný hendikep ju neodradil bojovať a zvíťaziť. Teraz si dá v tréningu zdravotnú prestávku a na jar sa spoločne so svojou kobyľou začnú intenzívne pripravovať na ďalšiu sezónu. Na Nike je zaujímavý ešte jeden fakt: koňa na westernové jazdenie si v pätnástich rokoch dokázala vytréňovať sama. Jej kobyľa nemala žiadne základy súťažného jazdenia.

Zdroj: <https://mybystrica.sme.sk>, foto Karol Scholtz

Nika je sama sebe trénerkou. Keď si nevie poradiť, trénerskými radami jej pomáha staršia skúsenejšia jazdkyňa a tiež bývalá majsterka Slovenska Lucia Štefková, rod. Tomková. Pre Niku nie je len trénerskou oporou, ale najmä idolom a skvelým priateľom. Vďaka ľuďom, ktorých má Nika okolo seba, dokáže v aréne robiť zázraky. Podporuje ju celá rodina, najmä rodičia, bratia a starí rodičia. Trénersky na ňu dozerá ocino, ktorý síce vie povedať, kde robí chyby, ale nevie jej poradiť, ako ich odstrániť. Riešenie tohto problému tak zostáva na samotnej jazdkyni. Medzi ňou a koňom musí existovať pevné spojo. A puto medzi Nikou a jej kobyľou HV Hollywood Hannah je naozaj silné.

Nikine plány do budúcnosti sú odvážne. Jej snom je štartovať na Majstrovstvách Európy v Taliansku v novembri tohto roka. Chuť pretekať je veľká, kobyľa je v neskutočnej kondícii, účasť však závisí od dostatku prostriedkov. Jazdectvo je finančne veľmi náročný šport. Nika sa o finančnú dotáciu uchádza aj cez grantový program Fondu na podporu športu. Podporiť ju môžete hlasovaním na webovej stránke www.nikefondsportu.sk.

skl

Zdroj: <https://mybystrica.sme.sk>, foto Lubomír Masár

Foto Denisa Skladaná

Posvätenie novopostaveného kríža

■ V nedeľu 10. októbra popoludní sa uskutočnilo posvätenie novopostaveného kríža na Slivkove. Na úvod sa prítomným krátko prihovoriť starosta obce Branislav Čižmárik. Nasledovala krátka pobožnosť s posväciou, ktorú vykonal správca našej farnosti Mons. ICLic. Rastislav Suchý.

Foto Martin Lokša

Spomienka

prvé letné jablká ukrýva vo vrecku iba pre nás. Medzi výnimočných ľudí určite patrí aj prvá učiteľka či prvý učiteľ. Možno zabudneme na všetkých ostatných, ale na tú, čo s láskou mamin-ky pomáhala držať v roztrasenej detskej rúčke ceruzku a trpezlivo čakala, kým vyslabikujeme prvé slová a vety, na tú nezabudneme nikdy.

Jednou z tých, čo sa dlhé roky pokúšala zasiať do malých detských srdiečok zrnká múdrosti, bola aj pani učiteľka Margita

■ V jednotlivých etapách nášho života stretávame rôznych ľudí. Niektorých si zapamätáme na celý život, iní preplávajú okolo nás a spomienky na nich rýchlo blednú v toku udalostí a pod záplavou nových stretnutí. No v živote každého človeka sú ľudia, na ktorých nezabudne po celý život. Prvá tajná láska, výnimočný priateľ či láskavá suseda z konca ulice, čo

Sidorová. Pani učiteľka Gitka, ako ju všetci potajme volali, pochádzala z obce Brusno a celé desaťročia profesionálneho učiteľského života prežila v našej základnej škole v Nemeckej. Svoje povolanie milovala nadovšetko a dnes na ňu celé generácie spomínajú ako na láskavú a milú pani učiteľku, vždy usmiatu, trpezlivú a chápavú. Svojím úsmevom a tajomným pohľadom dokázala aj na uplakanej detskej tvári v okamihu vykúzliti úsmev, pretože s úsmevom sa aj tie písmenká razom píšu krajšie. Spod jej rúk vyšli celé zástupy dnes už dospelých mladých ľudí, ktorým práve ona otvorila čarovné dvere do školskej triedy. Mnohým ľuďom z našej obce bola dobrou priateľkou, pripravenou kedykoľvek vypočuť, pomôcť, poradiť.

Žiaľ, osud jej už nedoprial možnosť pripísať si ďalšiu čiarku do knihy vlastného života a len niekoľko dní pred 70. narodeninami jej srdiečko dotieklo naposledy. Dnes už pani učiteľka Gitka snívá svoj večný sen v učiteľskom nebi a z mnohých strán sa naposledy ozývajú slová vďaky od všetkých „jej“ detí.

Odpočívajte v pokoji, pani učiteľka... mali sme vás radi.

Zuzana Kováčová Švecová

Narodili sa

Ela Môciková (Nemecká)
Daniel Kuna (Nemecká)
Dávid Lupták (Nemecká)
Matúš Kupec (Nemecká)

Opustili nás

Ján Rybár zo Zámostia (77-ročný)
Peter Horvát z Dubovej (70-ročný)
Ján Romančík z Dubovej (64-ročný)
Helena Škropekovičová z Nemeckej (86-ročná)
Marcela Vetráková zo Zámostia (67-ročná)

Do manželstva vstúpili

Martin Barančok a Patrícia Duchlanská